

کوچینگ (ره یاری)

کوچینگ (ره یاری)

مشاوره، هدایتگری و نظارت

لاله مولائی

دانشجوی دکتری زبان شناسی،

دانشگاه علامه طباطبائی

سرشناسه: مولائی، لاله، ۱۳۵۸-

عنوان و نام پدیدآور:

کوچینگ (ره‌یاری): مشاوره، هدایتگری و نظارت/ پدیدآور لاله مولائی.

مشخصات نشر: تهران، لوگوس، ۱۴۰۲

مشخصات ظاهری: ۱۳۲ ص: مصور، جدول.

شابک: ۹۸۷-۶۲۲-۵۶۱۳-۱۸-۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: واژه‌نامه

یادداشت: کتاب‌نامه

موضوع:

مربیگری زندگی، مشاوره

رده‌بندی کنگره: BF۴۳۷

رده‌بندی دیویی: ۱۵۸/۳

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۹۳۸۱۶۸۲

کوچینگ (ره‌یاری): مشاوره، هدایتگری و نظارت
لاله مولائی

طراح جلد: مونا راسته		ویراستار: ع. رهنما
شمارگان: ۳۰۰	شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۶۱۳-۱۸-۸	ویراست دوم، چاپ اول: ۱۴۰۲

برای اطلاعات بیشتر کد فوق را اسکن کنید و به وبسایت نشر لوگوس بروید.

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ تومان

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً یا جزئاً، به هر شکل اعم از چاپ، فتوکپی، اسکن، صوت، تصویر یا انتشار الکترونیک بدون اجازه مکتوب از نشر لوگوس ممنوع است.

ایمیل: info@irlogos.com

تماس با مرکز پخش: ۰۹۰۲ ۱۵۴ ۰۰۴۲

فروشگاه برخط لوگوس: www.irlogos.com

تقدیم به
پدر و مادر فداکار و از خود گذشته ام

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
معرفی این اثر.....	۱
چگونگی برقراری ارتباط میان اثر حاضر با دیگر آثار این نگارنده.....	۳
ملاحظات پیرامون این اثر.....	۶
مخاطبان این اثر.....	۸
تشکر و قدردانی.....	۹
فصل اول: مقدمه‌ای بر ره‌یاری، مشاوره، هدایتگری و نظارت.....	۱۳
یاربگیری.....	۱۳
تعاریف ره‌یاری، مشاوره، هدایتگری و نظارت در فرهنگ لغت.....	۱۵
تعاریف مشاوره، هدایتگری و نظارت در منابع.....	۱۹
مشاوره.....	۱۹
هدایتگری.....	۲۰
نظارت.....	۲۴
جمع‌بندی.....	۲۶
فصل دوم: ره‌یاری.....	۲۹
پیشینه‌ی واژه‌ی مدرن ره‌یاری.....	۲۹
کاربست مضمون ره‌یاری در گذشته.....	۳۲
فلسفه و ره‌یاری.....	۳۳
رشته‌های بنیادی ره‌یاری.....	۳۷
محل پیدایش ره‌یاری امروزی.....	۴۲
علت پذیرش و گسترش ره‌یاری.....	۴۳
زمان پیدایش ره‌یاری به‌عنوان حوزه‌ای متمایز و پیشینه‌ی آثار مرتبط با آن.....	۴۴
تعاریف ره‌یاری.....	۴۵
هدف و علت رجوع به ره‌یاری.....	۵۳
قلمرو و گستره‌ی به‌کارگیری ره‌یاری.....	۵۵
ابزار ایجاد و تسهیل تغییر در ره‌یاری.....	۵۷
شیمی رابطه در ره‌یاری.....	۶۰
گونه‌های ره‌یاری.....	۶۰

۶۱	ساخت جلسات ره‌یاری
۶۲	مسیرهای ممکن برای آغاز به فعالیت در حیطه ره‌یاری
۶۴	آموزش ره‌یاری در سطح دانشگاهی
۶۷	انجمن‌های ره‌یاری
۶۸	توانمندی یا قابلیت؟
۷۲	نمونه‌ای از توانمندی‌های مطرح در ره‌یاری
۷۸	آینده ره‌یاری
۸۰	جمع‌بندی
۸۳	فصل سوم: مقایسه ره‌یاری، مشاوره، هدایتگری و نظارت
۸۳	مقایسه مقدماتی ره‌یاری، مشاوره، هدایتگری و نظارت
۸۹	ره‌یاری و هدایتگری
۹۲	ره‌یاری و مشاوره
۹۸	جمع‌بندی
۱۰۱	فصل چهارم: جمع‌بندی تعریف ره‌یاری
۱۰۱	جمع‌بندی از تعاریف ره‌یاری
۱۰۵	از وحدت تا کثرت؛ از کثرت تا وحدت
۱۰۹	منابع و مآخذ
۱۱۷	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
۱۱۹	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
۱۲۱	نمایه نام‌ها

پیشگفتار

جست‌وجویی در دلم انداختی تا ز جست‌وجوروم در جوی تو
(مولانا، دیوان شمس)

معرفی این اثر

تعاریف مختلفی برای ره‌یاری (کوچینگ/مربیگری)^۱ وجود دارند که اغلب در حال تغییر و تکامل هستند؛ تعاریف جدید نیز مدام پدید می‌آیند. یکی از شیوه‌های فراوان تعریف ره‌یاری می‌تواند این‌گونه باشد که ره‌یاری براساس یاریگری و کاوشگری مشارکتی، تعاملی و گفت‌وگو/مکالمه‌محور به تسهیل خودآگاهی، آزادسازی قابلیت‌ها، کنشگری پویا، طراحی خلاقانه و جز آن پرداخته و می‌تواند در راستای نیات/اهداف/نتایج گوناگونی مانند یادگیری، شناخت، رشد، تغییر، تحول، موفقیت، تحقق اهداف و خواسته‌ها، تعالی، شکوفایی، زیبایی‌شناسی، خلق و غیره باشد. موارد پیش‌گفته را می‌توان به حیطه‌های مربوطه و مشابه دیگری مانند مشاوره^۲، هدایتگری^۳ و نظارت^۴ نیز نسبت داد. بنابراین، در خصوص وجه تشابه و تمایز میان ره‌یاری و دیگر حیطه‌های مربوطه و مشابه، همواره شاهد بحث و ابهام بوده‌ایم. در نتیجه، اثر پیش‌رو در کنار

1. coaching

2. counseling/counselling/consulting

3. mentoring

4. supervision

هدف اولیه‌اش، معرفی ره‌یاری، به مقایسه آن با مشاوره، هدایتگری و نظارت نیز خواهد پرداخت. درواقع، هنگامی که از حوزه‌هایی مانند روان‌شناسی، روان‌درمانی، روان‌کاوی، ره‌یاری، مشاوره، هدایتگری، نظارت و نمونه‌هایی از این دست سخن به میان می‌آید، اغلب یک یا مجموعه‌ای از این موارد برای ما تداعی می‌شود: تأمل، بازاندیشی، خودمشاهده‌گری، خودنوردی^(۱)، خودشناسی، خودارزیابی، بازآفرینی، رشد، تغییر، تحول، موفقیت، رضایت، توانمندسازی، خودشکوفایی، مهارت‌های (نرم) سبک زندگی، آموزش، یادگیری، عملکرد، بهزیستی، خودشکوفایی، خودپیداوری، نوآوری، خوداشتغالی، خودتنظیمی، خودساختگی، خودگردانی، خلاقیت، طراحی، کارآفرینی، ارزش‌آفرینی، اشتغال‌زایی و جز آن. حیطه‌های مذکور شباهت‌ها و تفاوت‌هایی دارند که هدف اصلی این اثر نیستند؛ هدف اصلی، معرفی ره‌یاری است. درنتیجه، در اثر حاضر سعی داریم از منظر تاریخچه، پیشینه، تعاریف، آینده، آموزش، پژوهش و جز آن مروری اجمالی بر ره‌یاری داشته باشیم؛ در این مسیر، نیاز است به سه قلمرو مشاوره، هدایتگری و نظارت نیز اشاره‌ای مختصر شود. در این خصوص که چرا در این اثر در کنار حوزه‌های ره‌یاری، مشاوره و هدایتگری به نظارت نیز اشاره کرده‌ایم، می‌توان به دیدگاه هاوکینز^۱ و اسمیت^۲ (۲۰۰۶: دوازده) ارجاع داد. آن‌ها در اجرای ره‌یاری، هدایتگری و نظارت خود این امر را بدیهی می‌دانند که فرد اجراکننده ره‌یاری/نظارت از خود به‌عنوان ابزار اصلی تغییر استفاده می‌کند؛ از شخصیت خود جهت کمک به ایجاد تغییر بهره می‌گیرد. نظر به این نکته از هاوکینز و اسمیت، می‌توان گفت طرز بودن^۳ خود ره‌یار، مشاور، هدایتگر، ناظر و هر شخصی که در ارتباطات نقش یاریگری، کاوشگری و همراهی را در فرایند تغییر، رشد، تحول و مواردی از این دست ایفا می‌کند، می‌تواند منبع قابل‌ارجاع و الهام‌بخشی باشد. از این رو، هنگامی که افراد، به‌ویژه تسهیلگران و یاریگرانی نظیر ره‌یارها، هدایتگران و مشاوران بخواهند به دیگران در زمینه‌هایی مانند تغییر، رشد، شناخت، موفقیت، خودشکوفایی و جز آن یاری برسانند، ابتدا خود نیاز به فرایند مداوم یادگیری و رشد شخصی دارند که این روند می‌تواند از طرز بودن، منش و شخصیت خود آن‌ها آغاز گردد. بنابراین، ره‌یار، هدایتگر

1. P. Hawkins
2. N. Smith

3. way of being

و مشاور مستلزم سفر رشد شخصی هستند که در آن، بستر برای ایجاد امکان یادگیری، توسعه و تغییر مداوم فراهم باشد. رهیارها، هدایتگران و مشاوران و نیز خود ناظران باید خودشان همواره در حال یادگیری باشند و برای این که کماکان اثربخش باقی بمانند و به پیشرفت خود ادامه دهند، نظارت امری ضروری است؛ نظارت ابزاری برای تسهیلگرانی نظیر رهیارها، هدایتگران و مشاوران می‌شود تا دربارهٔ عملکرد خود بازاندیشی و بازنگری داشته باشند. در نتیجه، نظارت و رشد حرفه‌ای اهمیت پیدا کرده و نظارت برای رشد شخصی مستمر اساسی می‌گردد.

نظر به مطالب پیش گفته، در این اثر، ابتدا به تعاریف کوتاهی از رهیاری، مشاوره، هدایتگری و نظارت بسنده کرده و در مرحلهٔ بعد، در سطحی گسترده‌تر به رهیاری می‌پردازیم. در ادامه، نگاهی کوتاه به مقایسهٔ این حوزه‌ها خواهیم داشت و در نهایت، جمع‌بندی تعریف رهیاری ارائه می‌گردد. بر این اساس، اثر پیش رو چهار فصل دارد:

- فصل اول: مقدمه‌ای بر رهیاری، مشاوره، هدایتگری و نظارت
- فصل دوم: رهیاری
- فصل سوم: مقایسهٔ رهیاری، مشاوره، هدایتگری و نظارت
- فصل چهارم: جمع‌بندی تعریف رهیاری

چگونگی برقراری ارتباط میان اثر حاضر با دیگر آثار این نگارنده

همان‌طور که گفتیم، در کتاب حاضر به خود رهیاری و مقایسهٔ آن با برخی حیطه‌های مشابه می‌پردازیم. بنابراین، جهت آشنایی مقدماتی با رهیاری می‌توان از این اثر بهره گرفت. اما، صاحب این قلم رهیاری و برخی حوزه‌های مربوطه را در برخی آثار از زوایایی دیگر (به‌ویژه از منظر زبان، گفتمان^۱، زبان‌شناسی^۲ (کاربردی، آموزشی- تربیتی و ...)، نشانه‌شناسی^۳ (آموزشی- تربیتی، مکتب پاریس و ...)، فلسفه، آموزش و ...) لحاظ کرده است. 'زبان' در فرایند و ارتباط گفتمانی و/یا فراگفتمانی رهیاری عنصری است بنیادی که می‌توان آن را به‌طور یکپارچه با مضامینی نظیر اندیشه، بدن، خُلق^۴، رفتار، کنش، هیجان، احساس، معنا، معنویت، تجربهٔ زیسته، فرهنگ، سنت، شخصیت،

1. discourse
2. linguistics

3. semiotics
4. mood

هویت، خلق، زیبایی‌شناسی، طراحی، بازآفرینی و غیره بررسی کرد. بنابراین، تعامل حوزه‌های گوناگونی مانند فلسفه، زبان‌شناسی (کاربردی، آموزشی-تربیتی و ...)، نشانه‌شناسی (آموزشی-تربیتی، مکتب پاریس و ...)، هستی‌شناسی، بدنمندی، روایت‌شناسی، ادبیات، آموزش و سایر حیطه‌ها با ره‌یاری مطرح می‌شود. در واقع، همان‌طور که این پدیدآور از سال ۱۳۹۷ به استادان و نهادهای گوناگونی پیشنهاد داده و در ادامه، در آثار دیگر نیز مطرح کرده است، بازگو می‌کنیم که امیدواریم کتاب [۱۴۰۰] (۱۴۰۲) (و آثار قبل و بعد از آن) گامی هرچند اندک در راستای پیشبرد و/یا ایجاد و/یا پیدایش مسیرهای متعدد براساس انواع گروه، نهاد، برنامه، مرکز، پژوهشکده و بنیادهای پژوهشی، کاربردی، تراندانشگاهی^۱، ترارشته‌ای^۲ و بیناحرفه‌ای^۳ باشد. این روند امکان افزایش اعتبار و گشایش روزنه‌های علمی، پژوهشی و کاربردی را برای دانشگاه‌های ایران چه در سطح ملی و چه در سطح بین‌المللی فراهم می‌سازد. در هر بخش از سطوح پیش‌گفته، می‌توان داده‌ها و بیکره‌های میدانی حاصل از مطالعات زبان فارسی را طی پژوهش‌ها و فعالیت‌های تطبیقی و کاربردی در قیاس با منابع و نتایج جهانی قرار داد و به ترویج و کاربردی‌سازی زبان فارسی و نیز شبکه‌سازی دانش و پژوهش پرداخت. همچنین، می‌توان از رهگذر ایجاد مراکز، بنیادها، پژوهشکده‌ها و گروه‌های خدمت‌رسانی، یاریگری، مشاوره، رشد، بهزیستی، تغییر، تحول، بهبود سبک، فرهنگ و مهارت‌های (نرم) زندگی و نیز از طریق تعامل ترارشته‌ای^(۳) و بیناحرفه‌ای حیطه‌هایی نظیر زبان، معنا، زبان‌شناسی، نشانه‌شناسی، فلسفه، روایت، ادبیات، معنویت، عرفان، روان‌شناسی، روان‌کاوی، روان‌پزشکی، پزشکی، درمان، جامعه‌شناسی و جز آن، به فارسی‌زبانان سراسر دنیا خدمات فراوانی ارائه داد. این جریان نه‌تنها باعث تعامل حیطه‌ها و نهادهای مختلف دانشگاهی و غیردانشگاهی، رسمی و غیررسمی، واقعی و مجازی و تخصصی و غیرتخصصی می‌شود، بلکه می‌تواند منجر به شبکه‌سازی، یکپارچه‌سازی، خلق ظرفیت‌ها و قابلیت‌های انسانی و غیرانسانی، نوآوری، رشد، خوداشغالی، اشتغال‌زایی، کارآفرینی، فعالیت‌های دانش‌بنیان و جز آن نیز شود. در نتیجه روند پیش‌گفته، پرداختن به زبان فارسی فراتر از سطح محض علمی،

1. transuniversity
2. transdisciplinary

3. interprofessional

تحصیلی، پژوهشی و دانشگاهی رفته و وارد سطح کاربردی، آموزشی، تربیتی، پرورشی، مهارت‌افزایی، حل مسئله، خلاقیت، هنر، زیبایی و به‌نوعی تمامی ابعاد و بخش‌های سبک زندگی شخصی، حرفه‌ای و اجتماعی می‌شود. این روند نه تنها به بازآموزی و ترویج زبان فارسی کمک می‌کند، بلکه می‌تواند به‌گونه‌ای کاربردی، اجرایی و اثربخش وارد زندگی روزمره، شخصی و حرفه‌ای افراد شود و یادآور و نهادینه‌ساز مطالب مربوط به دستور زبان فارسی و ادبیات باشد که در دوران تحصیلی آموخته‌ایم. این فرایند را نگارنده این سطور طی سال‌های گذشته با به‌کارگیری زبان‌شناسی (کاربردی، آموزشی-تربیتی، و جز آن)، نشانه‌شناسی (آموزشی-تربیتی، مکتب پاریس و ...) و برخی حیطه‌های مربوطه در اجرای جلسات و قلمروهای ره‌یاری، هدایتگری، مشاوره و برخی بافت‌های دیگر و نیز با برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌هایی در محیط‌های دانشگاهی و غیردانشگاهی اجرایی کرده و تاکنون ادامه داده است. همچنین، از سال‌های پیشین، آموزش و/یا مهارت‌آموزی کاربردی ره‌یاری و برخی حیطه‌های مرتبط با آن را براساس زبان‌شناسی (کاربردی، آموزشی-تربیتی و جز آن)، نشانه‌شناسی (آموزشی-تربیتی، مکتب پاریس و ...) و برخی حوزه‌های مربوطه برای افراد و گروه‌های مختلف عملی کرده است. بخشی از این مسیر درحال گذراندن فرایند خود هستند و بخشی دیگر منتشر گشته‌اند که ازجمله می‌توان به آثار ۱۴۰۰، [۱۴۰۰] ۱۴۰۲، ۱۴۰۱، الف، ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ اشاره کرد. در مجموع این آثار و نیز کارها و فعالیت‌های گذشته و مربوطه، موارد متعددی ازجمله این نمونه‌ها مطرح شده‌اند: وجهیت^۱، افعال وجهی^۲، هویت وجهی^۳، ره‌یاری، زبان‌شناسی، زبان‌شناسی آموزشی-تربیتی^۴، نشانه‌شناسی مکتب پاریس، نشانه‌شناسی آموزشی-تربیتی^۵، نشانه‌شناسی سازمانی، هستی‌شناسی، ره‌یاری زبان‌شناختی/زبانی^۶ و^(۳)، ره‌یاری معناشناختی/معنایی^(۴) و^(۷)، ره‌یاری هستی‌شناختی^۸، ره‌یاری نشانه‌شناختی/نشانه‌ای^(۵) و^(۹)، ره‌یاری زبان^(۶) و^(۱۰)، ره‌یاری صدا^(۱۱)، ره‌یاری

1. modality

2. modal verbs

3. modal identity

4. educational linguistics

5. educational semiotics

6. linguistic coaching

7. semantic coaching

8. ontological coaching

9. semiotic coaching

10. language coaching

11. voice coaching

تحصیلی/دانشگاهی^۱، ره‌یاری آموزشی-تربیتی^۲، ره‌یاری برنامه‌ریزی عصبی-زبانی^۳، ره‌یاری روانی^۴، ره‌یاری یکپارچه^۵، ره‌یاری پاک^۶، زبان پاک^۷، کاربردگرایی^۸ و^۷، تغییر، تحول و جز آن. درنهایت، به پیشنهاد زیر از مولائی ([۱۴۰۰: ۱۴۰۲: ۲۹]) ارجاع می‌دهیم که وی آن را در راستای پیشبرد آینده و فعالیت‌های پیش‌گفته دانسته است:

کاربردسازی و حرفه‌ای‌سازی حوزه‌های زبان‌شناسی، نشانه‌شناسی، فلسفه و سایر حیطه‌ها از طریق تعامل مطالعات و فعالیت‌های ترارشته‌ای و بینا‌حرفه‌ای و از رهگذر پیشبرد و/یا ایجاد انواع گرایش، رشته و زیرشاخه‌های جدید دانشگاهی و همچنین انواع الگو، روش، نهاد، پژوهش‌کننده، حرفه، مهارت، فن، هنر، نوآوری، کسب‌وکار، خوداشتغالی، اشتغال‌زایی، کارآفرینی و جز آن براساس تعامل علم، عمل، صنعت، دانشگاه، جامعه و کسب‌وکار و ...

ملاحظات پیرامون این اثر

- گرچه برابرنهادهایی نظیر کوچینگ و مربیگری برای coaching وجود دارند و گرچه در عنوان این اثر ابتدا کوچینگ و سپس ره‌یاری آمده است، در متن کتاب حاضر از برابرنهادهای از پیش موجود 'ره‌یاری' (coaching)، 'ره‌یار' (coach) و 'ره‌پو' (coachee) استفاده کرده‌ایم. علت انتخاب واژه ره‌یاری به فرایند آن مربوط می‌شود که مبتنی بر نوعی همراهی و یاریگری در تسهیل مسیر و فرایند خودآگاهی، رشد، یادگیری، تغییر و مواردی از این دست است. نیز، پارسامهر (حسنوند) در کتاب فرهنگ نام و نام‌گزینی (۱۳۸۶: ۱۲۸) ره‌یار (به‌عنوان نامِ پسر) را این‌گونه تعریف می‌کند: «دارنده راه، راه‌شناس، راهنما». همچنین، این نوشته از بین معادل‌های 'مراجع' و 'مراجعة‌کننده' که در بافت حیطه‌های یاریگری اغلب در برابر client قرار می‌گیرند، 'مراجع' را به کار

1. academic coaching
2. educational coaching
3. neuro-linguistic programming coaching/NLP coaching
4. narrative coaching

5. integral coaching
6. clean coaching
7. clean language
8. pragmatism